

IX. Cultura Nostra

Kárpát-medencei

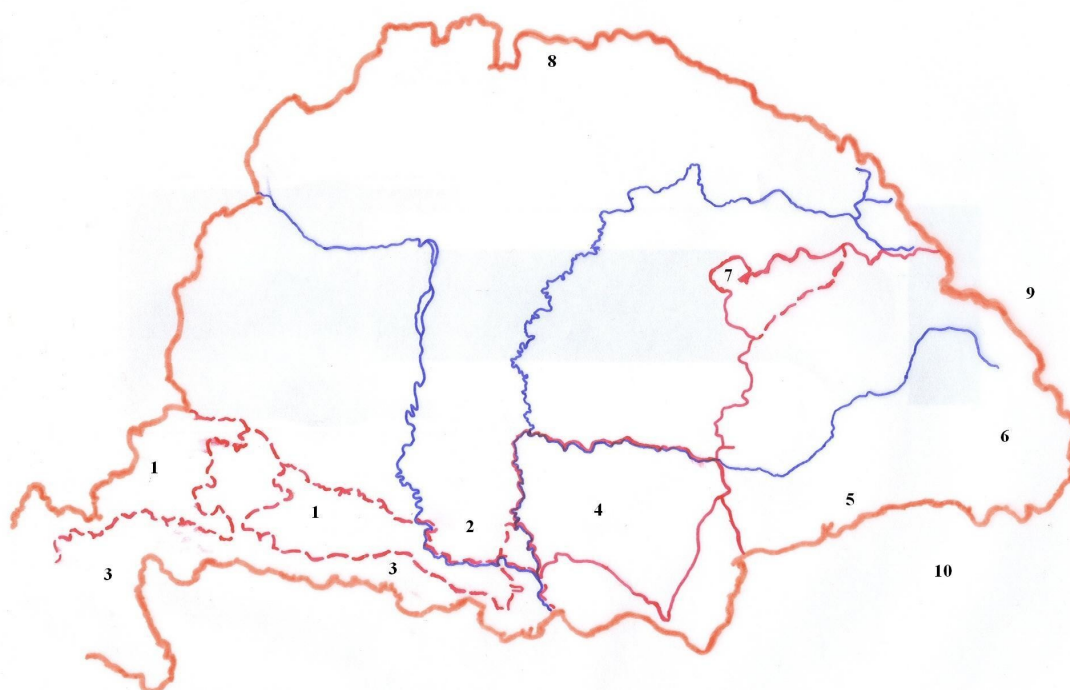
Történelmi Vetélkedő

Második forduló javítókulcsa

1. Magyarország a XVIII. században

Hogy nevezzük a számmal jelölt területeket?

1. Horvátország
2. Bácska
3. Katonai Határőrvidék
4. Temesköz/Temesi Bánság
5. Szászföld/Királyföld
6. Székelyföld
7. Partium/Részek
8. Szepesség
9. Moldvai Fejedelemség
10. Havasalföldi Fejedelemség

2. Szervezett betelepítés

Válaszolatok a kérdésekre!

Milyen szempontok vezérelték a Habsburgok szervezett telepítéseit? Min.:3!

Pl. merkantilizmus, adófizetők számának a növelése, katonai szempontok (határőrvidék), katolicizmus, takarékos, szorgalmas népek erősítése, népkeveredés előmozdítása (divide et impera)

Mely uralkodók jártak élen a z állami telepítésben? III. Károly, Mária Terézia, II. József

Honnan volt a kincstárnak elegendő birtoka a betelepítésekhez? Újszerzeményi Bizottság

Milyen kedvezményekkel csábították a betelepülőket új lakóhelyükre? Min.:3 Pl. ház, házhely adómentesség, mentesség a katonaság beszállásolásától, újoncozástól, egész jobbágytelek felszereléssel, élelem, vetőmag

Az ország mely területét nevezzük „Schwäbische Türkei”-nek? Délkelet-Dunántúl (Tolna, Baranya, Somogy)

Kit nevezünk „Türkenlouis”-nak, miért kapta ezt a melléknevet? Badeni János szabadtotta fel a Budától délre eső területeket sváb csapatai segítségével

Kiknek a nevéhez fűződnek a legszervezettebb magánföldesúri telepítések? Min. 2! Pl. Károlyi Sándor, Dóry, Wallis gróf, Magyary-Kossa család, Mercy gróf, Kolowrat gróf, Grassalkovich herceg

„Hogy a rómaiak példája szerint nem szabad nemzetiségi alapon különbséget tenni a bejövő idegen népek között, a nagyon távol lakó hitetlenek és barbárok kivételével, mégis miközben a többieket egyformának tekintjük, mindig a németeket, különösen császári Felsőged német örökös tartományaiából származókat közemberek és magas rangú személyiségek mások elé kötelesek helyezni...”

Kitől és melyik műből származnak a fenti sorok? Kollonich Lipót, Einrichtungswerk

Mit szeretett volna elérni a németek betelepítésével? elnémetesíteni a magyarokat, lecsendesíteni a forrongó magyar „vért”

„...és kegyelmesen elhatároztuk: hogy a görög szertartású keleti egyházhoz tartozók szokása és szabálya szerint szabadon használjátok a régi naptárt és ahogyan eddig, a jövőben is sem egyházi sem világi rendek nektek kellemetlenséget ne okozzanak, hanem szabadságotokban legyen magatok között saját hatalmatokból rác nemzetiségű és nyelvű érseket állítani, akit az egyházi és világi rend közösen választ.”

Hogy hívták a kiváltságot kapott rácok érseket? Csernojevics Arzén

Mit értünk a régi naptár kifejezés alatt? Pravoszláv naptár

Milyen szempontok vezérelték a Habsburgok szervezett telepítéseit a fenti etnikum esetén? Katonai és magyarellenes

22p.

3. Párosítsátok a településeket az ott a XVIII. században többségbe került etnikummal! Az egyik etnikum egy településhez sem köthető!

A	B	C	D	E
3	4	1	2	6

A) Békéscsaba	1) rutén
B) Nyíradony	2) német
C) Bodrogkeresztúr	3) szlovák
D) Hógyész	4) román
E) Tabán	5) horvát
	6) szerb

5p.

4. Karikázzátok be, hogy az alábbi állítások közül, melyik igaz, melyik hamis!

A XIX. században a beruházható tőke kisebb részben a zsidó kereskedők, nagyobb részben a városi német polgárok kezében volt.> hamis

A XIX. század harmincas éveire a magyar nyelvterületen fekvő szabad királyi városok német lakossága elmagyarosodott.> igaz

A nagyrészt öntudatlan magyarországi németiséggel szemben az erdélyi szászok a nemzetiségi öntudat magasabb fokán álltak.> igaz

A Magyarországon élő nemzetiségek közül az asszimilációs folyamat a németeknél a legeredményesebb.> igaz

A XIX századtól kezdődően az etnikumok egymáshoz való kapcsolatát a vallás határozta meg>hamis

Az erdélyi szászok, ellentétben a hazai németekkel szembefordultak a magyar szabadságharccal> igaz

A választási rendszer kedvezett a nemzetiségi politikusok országgyűlési követté válásában> hamis

Az Amerikából hazatérő szlovákok nemzeti öntudata jelentős mértékben felerősödött> igaz

A szlovák nemzeti öntudat ébredésében a szlovákiai református egyházkerület játszott a főszerepet> hamis

A magyar kormányok közül a koalíciós kormány idején tükröződött a leghatározottabban a grünwaldizmus.> igaz

10p.

5. Kapcsoljátok össze az alábbi személyeket az általuk alapított ill. vezetett szervezetekkel!

A	B	C	D	E	F
5	6	4	3	1	2

A) Visarion Roman	1) Szlovák Tudományos Egyesület
B) Stephan Ludwig Roth	2) Matica Srpska
C) Joakim Vujič Knjažesko	3) Szlovák Nemzeti Párt
D) Matus Dula	4) Srbski Teatar
E) Anton Bernolák	5) Az Albina alapítója

F) Thököly Száva

6) Erdélyi Szász Mezőgazdasági Egyesület

6 p.

6. Párosítsátok a szerzőket műveikkel!

A	B	C	D	E	F	G
3	5	1	4	2	7	6

A) Ioan Budai Deleanu

1) Román nemzeti himnusz

B) Petru Maior

2) A Magyarországi szlávok panaszaik és vádjai a magyarok törvényellenes túlkapásaival kapcsolatban

C) Andrei Mureșanu-

3) Ciganyiasz

D) Ján Baltazár Magin

4) Murices sive apologia

E) L'udovit Štur

5) A románok eredetének története Daciában

F) Wesselényi Miklós

6) Néhány szó a magyarországi szlávok magyarosításáról

G) Ján Kollár

7) Szózat a magyar és szláv nemzetiségek ügyében

7 p.

7. A németek jelentős szerepet játszottak Magyarország ipari és kereskedelmi vállalkozásaiban. Kapcsoljátok össze az iparágakat a családokkal! Az egyik családnév nem párosítható egy iparággal sem!

C	E	A	B	H	G	F
1	2	3	4	5	6	7

A) Schlick

1) mezőgazdasági gép

B) Dreher

2) drótipar

C) Kühne

3) vasöntöde

D) Bohn-Drasche	4) sör
E) Haidecker	5) sütemény
F) Müller	6) kávé
G) Frank	7) papír-írószer
H) Kugler	

7 p.

8. Miről rendelkeznek az alábbi törvénycikkek? Mutassátok be a magyarságra ill. a nemzetiségekre gyakorolt pozitív és negatív hatásait!

1844. II. tc.

Tartalom: államnyelvvé tette a magyar

Pozitívum: pl. elősegíti a nemzeti egység megvalósulását

Negatívum: helyi szinten sem akart elismerni más nyelvet a magyaron kívül. (közigazg., igazságszolg., iskola, egyház) 9 §= nemzetiségi iskolák elmagyarosítása

1876. XII. tc.

Tartalom: kiváltságolt területek autonómiájának megszüntetése

Pozitívum: közigazgatási érdek

Negatívum: szászok politikai autonómiájának megszüntetése

1898. IV. tc.

Tartalom: eltüntette a térképről a nemzetiségi földrajzi neveket

Pozitívum: közigazgatási, hírközlési érdek

Negatívum : a lokálpatriotizmus és a tudományos érdekek sérülnek

9 p.

9. Aláhúzással jelöljétek, hogy ki a kakukktojás! Választásotokat röviden indokoljátok!

Samuil Micu-Klein, Gheorghe Sincai, **Inochentie Micu-Klein**, Petru Maior

Indoklás: pl. a másik három az erdélyi triász tagja, ill. a dákoromán kontinuitási elmélet megfogalmazója

Pöhltenberg Ernő, **Knézych Károly** Schweidel József, Aulich Lajos

Indoklás: pl. német származású aradi vértanúk

Janko Draškovic, Ioan Dragoș, Avram Iancu, Nicolae Bălcescu

Indoklás: pl. horvát, az illírismus politikai céljainak megfogalmazója<> román felkelő /Iancu/ ill. politikusok a 48-as szabadságharcban

6p.

10. Mikor fogadta el az országgyűlés az alábbi magyar nyelvvel kapcsolatos törvényeket! A megadott évszámokat írjátok a táblázat megfelelő sorába! Gondolkozatok logikusan!!! 1791, 1792, 1805, 1825 1830, 1836, 1840, 1844

Évszám	A magyar nyelvről hozott törvények
1830	A Helytartótanács és a bíróságok nyelve magyar; a hivatalnoki és az ügyvédi pálya a magyar nyelv tudásához kötött
1840	Az országgyűlés feliratai, a megyei ügyintézés nyelve magyar; három év határidővel minden anyakönyvet magyarul vezetnek
1844	A magyar államnyelv elfogadása
1825	A Magyar Tudós Társaság megalapítása
1791	A gimnáziumokban és egyetemeken magyar nyelvi tanszék szervezése
1836	A törvényeket magyarul fogalmazzák, ahol a prédikációk nyelve magyar, ott az anyakönyvet is magyarul vezethetik
1792	A magyar nyelv tantárgy a magyarországi iskolákban
1805	Az országgyűlési és kancelláriai feliratok magyar és latin nyelvű szerkesztése, a Helytartótanács a magyarul író törvényhatóságoknak

8 p.

11. Az alábbi részlet a magyarországi etnikumok gazdasági életére, szokásaira világít rá. Egészítsétek ki a szöveg hiányzó részeit a megadott etnikumok behelyettesítésével!

Magyar, német, szerb, román, szlovák, cigány

„Magyarországon a 18. század végén főleg a németlakta területeken népszerűsödött a tehenészet. A **magyar** paraszt nem nagyon kedvelte a tejgazdaságot. Ragaszkodott a gulyában való neveléshez, a gulyaállat levágásához.... Ezzel szemben a **németek** sok helyütt már istállózó állattartással foglalkoztak... A hazai **szerbek** pedig hagyományos állattenyésztésük miatt, változatlanul nagy kiterjedésű legelőket és ugart hagytak parlagon. A XVIII. században a Bánságban a **szerbek** és a **románok** nem ismerték sem a kézi cséplést, sem a gabonának csűrökben történő elraktározását. A **magyar** paraszt búzát termelt magának és tehenének. A **német** gabonát és burgonyát, a **szlovák** zabot, árpat és burgonyát. A **román** kukoricát magának és disznainak. A **szerb** babot és kukoricát, míg a **cigány** semmit. A bácskai **szerbek** elsősorban kendert és dohányt termeltek.

12p.

12. Hogyan vélekedtek az egyes nemzetiségek egymásról? Megtudhatjuk az alábbi részletekből. Találjátok ki melyik etnikumról van szó?

1) „...kócos kis lovakat hajtottak, amilyeneket sváb gazda szégyellt volna a szekere elé fogni. A **szerb** ember szőlejét arról lehetett megismerni, hogy barázdái zöld bundát eresztettek, mert a gazda nem szeretett kapálni. A **szerb**-ellentétben a svábbal- nem azért élt hogy dolgozzon, hanem azért dolgozott, hogy éljen.

2) A **németiség** kapzsi volt. Ültette a szőlőt. A **németek** jobb gazdák voltak és gazdagabbak.

3) A **magyar** meg szerette a bort. Sokan egy fertály földet is odaadtak a borért. A katolikus **magyar** gazdák gazdálkodtak jobban a reformátusok rosszábbul.

4) A **román** gazda fukar volt, a cselédhez nem volt jó. A román a **román**-hoz nemigen szegődött, mert az volt a legrosszabb.

4p.

13. Etnikai viszonyok

A XIX-XX. század fordulójának adatai ismeretében állítsátok sorrendbe az alább felsorolt etnikumokat lélekszámuk alapján!

Német, ruszin, szerb, horvát, szlovák, magyar, román

	Etnikum
1.	Magyar
2.	Román
3.	Német
4.	Szlovák
5	Horvát
6.	Szerb
7.	Ruszin

A korábbi adatok ismeretében hogyan változott meg a magyarság aránya?

Kedvezően, a magyarság aránya meghaladja az 50%-ot.

Melyik két etnikum a legnagyobb vesztese korszakunk demográfiai változásainak?

Melyek ennek az okai?

1. szlovák ok: pl. kivándorlás, hasonló történeti,
kulturális hagyományok

2. német ok: pl. asszimiláció, azonos vallás

A fenti etnikumok közül melyek őrizték meg leginkább identitásukat és miért?

1. szerb

2. román ok: pl. az ortodox egyház megtartó ereje

Kapcsoljátok össze legjellemzőbb egyházaikkal a fenti etnikumokat! A magyarországi magyarokon kívül szerepeltessétek a táblázatban az erdélyi megyékben élő magyarokat és a székelyeket, németek alatt pedig értsétek az erdélyi szászokat!

Egyház	Etnikum
Római katolikus	Horvát, mo-i magyar, székely, szlovák
Görög katolikus	Ruszin
Ortodox	Szerb, román
Evangélikus	Szász
Református	Erdélyi magyar

23p.

13. Az alábbiakban a nemzetiségek 1848-ban megtartott gyűléseinek határozataiból idézünk. Állapítsátok meg, hogy melyik nemzetiség követeléseit tartalmazzák a részletek, majd válaszoljatok a források után szereplő kérdésekre!

„a ...nemzetnek legyenek tulajdon képviselői az országgyűlésen számához képest aránylagosan...

A ...nemzet követeli, hogy a ...egyház minden felekezeti különbség nélkül független legyen és maradjon akármely más egyháztól.”

Nemzetiség: román

Ki fogalmazta meg programjukat? Avram Iancu

Melyik egyház központjában tartották gyűlésüket a fenti etnikum képviselői?
görög katolikus

Mi ellen tiltakoznak, milyen politikai célt fogalmaznak meg távlati tervként? unió,
Erdély egyesülése Havasalfölddel és Moldvával

Milyen tartalmú megegyezésre került sor 1849 nyarán a magyar kormány és a fenti etnikum között? (min. 2 elem!)

pl. románok leteszik a fegyvert, felesküsznek a független Mo.-ra, a kormány elismeri a román nemzetiséget, román nyelvű közigazgatás, szabadon intézhetik egyházi és iskolai ügyeiket, ortodox egyház külön válhat a szerbtől, évente tarthatnak nemzetgyűlést, román többségű megyék igazgatása kétnyelvű

A bécsi udvar mely lépése ösztönözte őket a megegyezésre?

Olmützi alkotmány, amely nem nyilvánította Erdélyt román tartománnyá

„A magyarországi hazában élő ... nemzet kilencszáz esztendő óta magát az ország ősi nemzetének érzi és annak tudatára ébred, hogy ez a szent föld és anyaország, ahonnan származik és amely ősei régi dicsőségét elbeszélő bölcsője és az a színtér

amelyen atyái és hősei vérüket ontották a magyarországi koronáért, a legutóbbi időkig csak mostohája volt, amely irgalmatlanul bánt vele és nyelvét és nemzetiségét a szégyen és gyalázkodás bilincseiben tartotta.”

Nemzetiség: szlovák

Neveztek meg egy személyt mozgalmuk vezetői közül! pl. Ljudevit Štúr, Josef Miroslav Hurban, Michel Miroslav Hodža

Hol tartották a gyűlést? Liptószentmiklós

Hol és milyen eseményen próbálták mozgalmuk számára támogatásra szert tenni?
Prága, szláv kongresszus

Soroljatok fel legalább 3-at 14 pontban megfogalmazott határozatukból!

pl. anyanyelv használat az országgyűlésen, az egy. mellett lehessenek külön gyűléseik, szlovák elemi és középiskolák, tudományegyetem és műegyetem felállítása, magyar gimnáziumokban szlovák nyelv, szlovák gimnáziumokban magyar nyelv tanítása, szlovák nemzeti gárda szlovák vezényszavakkal és parancsnokokkal, nemzeti zászló, szlovák nyelv használata a hivatalokban, igazságszolgáltatásban, szabadságjogok kiterjesztése

Mi az oka mozgalmuk erélytelenségének? nincs mozgalmuknak számottevő fegyveres-népi bázisa (pl. határőrvidék)

„Az oláh nemzet iránt érzett legőszintébb és legigazabb szeretettől áthatva és szívből örülvén nemzetiségük minden haladásának s óhajtván, hogy az ő népük is nemzetté váljék s más nemzetekkel egyenjogúvá tétessék...”

Nemzetiség: szerb

Ki állt a mozgalom élére? Josif Rajačić pátriárka

Milyen területekre tartottak igényt? Bácska, Temesköz, Szerémség és Baranya > szerb vajdaság,

Milyen lépést tettek céljaik megvalósítására? szerb felkelés

„Minthogy a fentebb nevezett okokból a jelenlegi magyar kormányt országaink számára nem ismerjük el, a magyar minisztérium által jogaink megsértésével és a báni méltóság megszegésével kibocsátott valamennyi rendeletet már eredetében jogellenesnek és törvénytelennek tekintjük.”

Nemzetiség: horvát

Milyen már 1848 előtt is létező problémák vezettek a szakításhoz? (Min.:2)

Nyelvtörvények, Szlavónia és Fiume hovatartozása, Horvátország és Magyarország közjogi kapcsolata

Mi volt a mozgalom célja? Elszakadás Magyarországtól, vagy Béctől függő Horvátország megteremtése, vagy egy délszláv királyság létrehozása

Ki volt a program irányítója? Josip Jel(l)aćić

28p.

14. Nemzetiségi kérdés

A források elolvasása után válaszoljatok a kérdésekre!

Részlet az 1868 nemzetiségi törvényből: „Magyarország összes honpolgárai az alkotmány alapelvei szerint is politikai tekintetben egy nemzetet képeznek, az oszthatatlan egységes magyar nemzetet, mellynek a hon minden egyes polgára bármely nemzetiséghez tartozzék is, egyenjogú tagja;”

Milyen kifogást emeltek a nemzetiségek a törvény szövegével szemben? Elutasítják az egy politikai nemzet koncepciót.

Mit szerettek volna elérni érdekeik védelmében?

1. pl. az 5 legnagyobb etnikai kisebbséget ismerjék el a magyarral egyenjogú országos nemzetnek
2. legyen a nemzetiségeknek képvisellete a felsőházban vagy változtassák meg az etnikai határok mentén a megyék határait etc.

Miért nevezhetjük mégis a korszak legliberálisabb nemzetiségi törvényének?

Milyen jogokat biztosít a törvény a nemzetiségeknek?

1. A törvény széles körben biztosítja az anyanyelv használatát a közigazgatásban, bíróságokon vagy az egyházak nyelvhasználatának szabadságát biztosítja pl. az anyakönyvezésben.
2. Az iskolákban a nemzetiségek saját nyelvükön tanulhatnak vagy kultúrájuk megőrzése érdekében egyesületeket alapíthatnak,

Részlet a népiskolai törvényből: „Vegyes ajkú községekben ez okból oly tanító alkalmazandó, aki a községben divatozó nyelveken tanítani képes.”

Milyen kapcsolat fedezhető fel a két törvény tartalma között? A nyelvhasználatot a nemzetiségi törvénynek megfelelően szabályozta.

A fenti kérdéssel kapcsolatban milyen nemzetiségeket sújtó változtatásra került sor 1879-ben ill. 1907-ben? 1879. Kötelezővé tették a magyar nyelv oktatását

1907. A nemzetiségi iskolák tanítói csak akkor részesültek fizetés kiegészítésben, ha a vallás és közoktatásügyi miniszter által jóváhagyott tanterv és tankönyvek szerint tanítottak.

Melyik az az etnikum, melyre a fenti törvények egyike sem vonatkozott? Horvát Mi szabályozza a viszonyukat Magyarországgal, mi ennek a lényege?

1. 1868-as horvát-magyar kiegyezés.

2. Horvátország Magyarországgal egy állami közösséget alkot, de belügyeit önállóan intézi.

10p

15. Konfliktusok a nemzetiségekkel a XIX. század második felében

Válaszoljatok a kérdésekre!

„nem annyira az irodalom fejlesztésével, mint inkább pánszláv irányú politikai izgatásokkal foglalkozik”- mondta Tisza Kálmán a szlovákok szervezetéről.

Milyen intézmények feloszlására került sor e vélemény kialakulása folytán?

1) 3 gimnázium

2) Matica Slovenska

Milyen konfliktusra került sor a románokkal a század utolsó évtizedében?

Memorandum per

Milyen ellentét alakult ki a horvátokkal a zágrábi pénzügyi hivatal táblái kapcsán?

Címerügy, magyar felirattal ellátott címert tettek fel a hivatal falára

Milyen megoldást eszeltek ki a probléma megoldására? Felirat nélküli „néma” táblák elhelyezése

Ki volt ekkora horvát bán? Khuen- Héderváry Károly

6p.

16. Magyarok, németek a II. világháború után

„...az egész német nép bűnhődik szörnyű bűneiért, amelyet azoknak a vezetése alatt követett el, akiknek a sikerek idején helyeselt és vakon engedelmeskedett....

A három kormány minden vonatkozásban megvizsgálva a kérdést, elismeri, hogy Lengyelországban, Csehszlovákiában és Magyarországon maradt német lakosságnak,

vagy egy részének Németországba történő áttelepítésére intézkedéseket kell fogyanatosítani”

Hol és milyen elv alapján döntöttek a nagyhatalmak a németek áttelepítéséről?

Potsdam, kollektív bűnösség elve

Hogy nevezzük, kinek a vezetése alatt állt az a szervezet, amely a magyarországi németek kitelepítését irányította? SZEB, szovjet vezetés alatt

Az 1945-ös kormányrendelet értelmében kinek kellett elhagynia az országot? (min.:2)

Pl. Volksbund tagjai és támogatói, az SS-hez önként jelentkezettek, magyarosított nevüket németre visszaváltoztatók, magukat 1941-ben német nemzetiségűnek vallók

„A Csehszlovák Köztársaság azon német és magyar nemzetiségű polgárai közül, akiknek az 1938-as müncheni döntés előtt csehszlovák állampolgárságuk volt, elismeri állampolgárságát, illetőleg lehetővé teszi a köztársaságba való visszatérését az antináciknak és antifasisztáknak... A többi állampolgár csehszlovák állampolgársága megszűnik. ...Azok a németek és magyarok, akiket bíróság elé állítanak és elítélnak a köztársaság és a cseh és szlovák nemzet ellen elkövetett bűncselekményért, megfosztanak állampolgárságuktól, és örök időkre kiutasítatnak a köztársaságból, ha nem sújtja őket halálos ítélet.”

Hol hangzott el és kinek a nevéhez fűződik az idézett szöveg? Kassai kormányprogram alapján Eduard Benes

Mit jelentett a gyakorlatban az állampolgárságtól való megfosztás, milyen hátrányok és atrocitások érték a magyarságot? (min.:3)

Pl. megfosztják őket állampolgárságuktól, nyugdíj és más állami járulékok megvonása, állami alkalmazásból való elbocsátás, betiltották a magyar nyelv használatát a közéletben, kizárták a magyar hallgatókat az egyetemekről, feloszlatták a magyar kulturális egyesületeket, befagyasztották a magyarok bankbetétjeit

Mennyiben „finomodott” az eredeti csehszlovák álláspont a nyugati hatalmak nyomására? Korábban valamennyi Csehszlovákiában élő magyar kitelepítésére gondoltak.

Milyen egyezmény megkötésére került sor a magyar és a csehszlovák kormány között a probléma rendezésére? Röviden ismertessék tartalmát, következményeit!

Csehszlovák-magyar lakosságcsere egyezmény

Ahány magyarországi szlovák önként kitelepül, annyi csehszlovákiai magyart köteles Mo. befogadni

Mit tartalmaz a reszlovakizációs rendelet?

A csehszlovák kormány a rendelettel megadja a lehetőséget Dél-Szlovákia „elmagyarosodott tömegeinek”, hogy „visszatérjenek eredeti nemzetükhöz”.

Aki nevét szlovákra változtatja, visszanyeri állampolgári jogait.